

INLEDNING

I skolan utbildar man och fostrar individer. I skolan har man alltså som uppgift att förbättra världen genom att förmedla kunskap som gagnar individen, gruppen och hela samhället. Det är ingen idé att lära ut något om det man lärt sig inte tas i bruk, om barnet eller den unga människan inte har tillräckligt med mod eller uthållighet att använda sina kunskaper för det allmänna bästa, eller om det brister i självkontrollen så att första bästa bakslag får hen att sätta sig på bakhasorna. En bra skola är en plats som ger utrymme för akademiska prestationer och färdigheter inom kunskaps- och konstämnen men där också karaktären får utrymme att utvecklas.

En flexibel karaktär och en förmåga att klara av svårigheter är tätt anknutna till lärande. Kognitiva kunskaper och färdigheter utvecklas inte i något vacuum utan har stark koppling till karaktären och hur den utvecklas. För att man ska kunna utvecklas i akademiskt avseende krävs icke-kognitiva förmågor som motivation, nyfikenhet, självkontroll och uthållighet. Man har konstaterat att de två sistnämnda egenskaperna förutsäger skolframgång mer än vad intelligenskvoten gör (Duckworth & Seligman 2005).

Många undersökningar visar att det är mer sannolikt att en människa som mår bra och har viljestyrka klarar sig bättre inom olika livsområden än andra. En stark karaktär förutsäger lycka. Lyckliga

människor är friskare och lever längre än andra, de har positiva människorelationer och framgångsrika arbetskarriärer. Lycka har koppling till kreativitet, uthållighet, tillit, hjälpsamhet och social förmåga. Människor som känner sina styrkor och kan använda dem som redskap för kraft, når ofta önskvärda och positiva mål i livet.

Syftet med positiv pedagogik är att göra varje elev alltmer medveten om sina styrkor, så att ingen som går ut skolan ska känna att hen inte är bra på någonting. Skolans uppgift är att hjälpa barn och unga att få tillgång till sin potential och att synliggöra vars och ens styrkor. Med det menas inte platt och intetsägande beröm utan medvetet synliggörande utifrån verkliga iakttagelser.

Syftet med positiv pedagogik är både att förebygga och möjliggöra. Ur det förebyggande perspektivet ser man att skolan på många sätt kan lära ut färdigheter som bygger en stark karaktär. Man ska inte behöva formas av törnarna i livet eller av att man mår dåligt. I stället är det viktigt att man ges verktyg som hjälper en att förbättra sinnets rörlighet och kraft att gå hel genom olika kriser i livet. Det är också viktigt att man lär sig återhämta sig så att illabefinnandet kan gå över. Det här möjliggörandet innebär att vi inte tänker oss skolan enbart som en läroämnesinrättning utan som en skattkista för positiv interaktion och mänskligt växande, för individer och grupper att ösa ur för att nå en genomgripande blomstring. Får man uppmuntrande respons, hittar sina styrkor och lär sig arbeta ihärdigt och njuta av det, öppnas positiva utvecklingsvägar långt in i framtiden.

Inom ramen för ett pilotprojekt har vi undervisat om karaktärsstyrkor i över 20 klasser i tio klasser i grundskolan i årskurserna 1–6. I Kaisa Vuorinens undervisningshelhet Vahvuuksilla voimaa (på svenska ungefär Kraft tack vare karaktärsstyrkor) deltog först hundra femte–sjätteklassare våren 2015 (Vuorinen & Uusitalo-

Malmivaara 2017b). Därefter utbildade Vuorinen 20 lärare i årskurserna 1–6 i undervisning som utgår från styrkor och lärarna omsatte den i praktiken i sina egna klasser hösten 2015 (Vuorinen, Erikivi & Uusitalo-Malmivaara 2017). Vuorinen fortsatte själv med undervisning som utgår från styrkor i sin specialklass för elever med behov av krävande särskilt stöd våren 2016, och övergick sedan till att vara forskare och utbildare på heltid.

Lotta Uusitalo-Malmivaara är Vuorinens handledare i avhandlingsarbetet och leder projektet som utgår från de olika styrkorna. Undervisningsperioderna eller interventionerna i Vuorinens doktorsarbete i specialpedagogik var 16 veckor långa, men undervisning som utgår från styrkor är i princip inget separat program med exakta tidsramar utan en pedagogisk filosofi som genomsyrar läroplanen, planen för småbarnsfostran och den konkreta läsordningen. Undervisningen som utgår från styrkor kräver heller ingen extra apparatur eller några andra specialarrangemang. Insatsen för att tillägna sig den nya pedagogiska infallsvinkeln betalar sig i form av både mänskligt och materiellt välstånd.

Resultaten från de ovan nämnda tidiga interventionerna är mycket uppmuntrande och sporrar oss att fortsätta utveckla undervisning som utgår från styrkor och att berätta om den. Till de viktiga observationer vi gjort hör att elevernas självförtroende har ökat, att de känner större trygghet och respekt för varandra och har funnit glädjen i lärandet. Lärarna är uppenbart entusiastiska och önskar mera utbildning i pedagogik som handlar om undervisning som utgår från styrkor. De lärare som deltog i den här styrkeinterventionen upplevde också att deras eget välbefinnande hade ökat och att de hade blivit lyckligare av att bekanta sig med den positiva psykologins teman (Vuorinen et al. 2017). Våra program för

en medkännande organisationskultur som riktas till daghemsledare har även de haft framgång. Om dem berättar vi mera i boken *Myötätunnon mullistava voima* (På svenska ungefär *Medkänsla är en omvälvande styrka*)(red. Pessi, Martela och Paakkanen; se även Vuorinen & Uusitalo-Malmivaara 2017a).

Sedan första upplagan av föreliggande bok kom ut har utbildning i olika styrkor fortsatt aktivt. Vi har fått resa runt i Finland och i flera andra länder för att berätta om den positiva pedagogikens möjligheter. Vår maskot styrkekråkan har flaxat runt i daghem och skolor, producerat övningsboken *Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas* (På svenska ungefär *Se det goda! Bonga kråkan som berättar om olika styrkor*) (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen 2017) och inspirerat pro graduskribenter (Erikivi 2017; Ollikainen 2017). När detta skrivs håller vi på med att utarbeta ett Positivt CV som beaktar varje elevs omfattande kunskaper, att använda som bedömningsredskap vid sidan av den traditionella betygsbedömningen. Redskapet testas hösten 2017 både i låg- och högstadiet. Det Positiva CV:t deltar i Sitras tävling *Ratkaisu 100*, där man söker innovationer för att bättre kunna identifiera olika talanger (Paatsila, Uusitalo-Malmivaara, Volanen & Vuorinen 2017).

Undervisning som utgår från styrkor sjunker in i deltagarna. Ännu har vi inte mött en enda elev, lärare eller förälder som inte tycker det är viktigt att öppna ögonen för olika former av kunnighet. Här följer svar på frågor om metoden, ställda till 11–12-åringar elever som hade deltagit i undervisning som utgår från styrkor.

För vem rekommenderar du undervisning som utgår från styrkor?

”För dem som bråkar mycket och vill ha mycket uppmärksamhet. De lär sig mera om sig själva och varandra. Och kan börja ge beröm åt andra. De blir bättre vänner fastän de aldrig har känt varandra så bra och har talat illa om andra fast de inte känner dem så bra.”

”Till exempel om någon till exempel är lite deppig. Eller för någon som är lite för vild, då passar det här bra. Eller för någon som varit klassens clown, eller som alltid till exempel har mobbat andra, då fungerar det här.”

”För sorgsna människor. Det är för att jag tror att de får ett bättre liv av det här. För att de kan lära sig medkänsla och kärlek och bli på gott humör av det.”

Vad har du lärt dig under lektionerna?

”Jag har börjat förstå bättre. När jag tidigare såg en person så tänkte jag till exempel inte att det var något speciellt med den. Men när jag nu tänker på den personen, till exempel på någon av de styrkor personen har, då tänker jag okej hon eller han är ju faktiskt en modig och trevlig typ.”

”Jag har lärt mig om kontroll, lärt mig tänka efter om det är klokt och om de lönar sig att tänka efter. Är det nu liksom någon idé med att börja ropa och väsnas eller kanske det helt enkelt skulle vara bra att lyssna på vad någon annan har att säga.”

”Jag lade det där med kärlek på minnet, att göra små kärlekshandlingar för varandra. Det gör en själv på gott humör. Också den andra blir glad. Och så det där med medkänsla. Alltså medkänsla och alla de där, det är bra att tänka på. Då mår man bra.”

Också lärare som var med i interventionen har skickat uppmuntran-
de kommentarer:

”Det var verkligen givande att vara med i interventionen och få undervisa i styrkor för femteklassare. Jag tycker att det här är ytterst viktigt och jag hoppas att den finländska skolan kunde förändras mer i en riktning där färdigheter för välbefinnande lärs ut vid sidan av akademisk kunskap. Jag upplever att den här typens undervisning har väldigt stor inverkan på atmosfären i gruppen och på elevernas psykiska välbefinnande och att den ger dem redskap för att ta fram sina bästa sidor, och lärare och föräldrar redskap att locka fram de här sidorna hos barnen. Vi har haft fina möten, sköna stunder och diskussioner under lektionerna. En sådan här undervisning är en satsning på elevernas framtid och mentala hälsa och bästa tänkbara sätt att förebygga utslagning.”

”Genom den här undervisningen blev det lättare för barn som närmar sig puberteten att beskriva och uttrycka känslor, särskilt då de inte längre behöver vara rädda för exempelvis ordet kärlek. Deras verbala skala har verkligen utvidgats, särskilt pojkarnas.”

Även om vi i den här boken huvudsakligen talar om skolan och lärare, kan undervisning i styrkor tillämpas också i andra institutioner och i grupper där det finns människor som är intresserade av att påverka med hjälp av det goda. Man kan säga att du fostrar karaktärer alltså är en karaktärsfostrare om du så är barnträdgårdslärare, klasslärare, ämneslärare, mamma eller pappa, mormor eller morfar, tränare, ledare eller anställd på biblioteket. Du är med och formar karaktären hos alla de barn, ungdomar och vuxna du kommer i kontakt med. Karaktärsfostran finns med i allt: i ditt sätt att tala till andra, i ditt sätt att bete dig, i hur du behärskar dina känslor och vilken sorts handlingar du uppmuntrar till. Ditt sätt att utgå från styrkorna och se den dolda positiva potentialen hos andra människor kommer fram i alla förväntningar du har på andra och i de tankar och attityder du för vidare.

Karaktärsfostran, att undervisa om och lära känna karaktärsstyrkorna, är en resa som vuxna och barn gör tillsammans. Barn iakttar hela tiden vad vuxna gör och lär sig av exempel. Det vi kräver av barnen ska också synas i vårt eget liv och arbete. Den positiva pedagogikens innersta tanke är därför: se det goda, bygg ditt liv på styrkor och visa det för andra!

Bästa läsare, välkommen med att lära dig om dig själv och dina styrkor och uppleva den positiva psykologins kraft i ditt liv samtidigt som du hjälper barn och unga att hitta sina karaktärsstyrkor!

Helsingfors den 20 juni 2017

Med värme,

Lotta Uusitalo-Malmivaara och Kaisa Vuorinen